

Baš Angelos, Opisi kmečkoga oblačilnoga videza na Slovenskem v 1. polovici 19. stoletja, Gradivo za narodopisje Slovencev 2., Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede, Znanstvenoraziskovalni centar SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje, Ljubljana 1984, 167 str.

U izdanju SAZU, a u okviru rada Inštituta za slovensko narodopisje, slovenski etnolog dr. Angelos Baš objavio je novu knjigu s područja svog posebnog znanstvenog interesa, tj. proučavanja načina odijevanja na tlu Slovenije u prošlosti. Već prije petnaest godina izašla je njegova prva knjiga s tom problematikom pod naslovom *Noša na Slovenskem v poznem srednjem veku in 16. stoletju* (Ljubljana 1970), koja predstavlja sažetak njegove opsežne doktorske disertacije iz 1959. g. U toj su prvoj knjizi Bašu kao osnova za upoznavanje odijevanja u Sloveniji tog ranog razdoblja poslužili, uz nešto arhivskih podataka, pretežno slikovni prikazi pripadnika raznih društvenih slojeva na freskama i plastikama.

Ova nova knjiga nastala je kao plod sustavnog prikupljanja one građe iz prve polovice 19. st. koja se odnosi na odijevanje samo najšireg, pretežno seljačkog staleža. Ponešto građe je zabilježeno u rukopisima, ali pretežno ipak u brojnim tiskanim djelima tog vremena; ponekad je dana opsežnije, a katkad se samo u dijelu rečenice otkriva neki značajan podatak. Osobita je vrijednost te građe što daje sliku o načinu odijevanja iz vremena kad su u narodu još bili uobičajeni specifični oblici ruha, dobrim dijelom čak proizvedeni u domaćoj radinosti. Od sredine 19. st, zbog društvenih promjena (ukinuće kmetstva) te zbog pojačanih prometnih veza i trgovine, slika se odijevanja naglo počela mijenjati jer su se napuštale dotadašnje, katkad i stoljećima ukorijenjene odjevne značajke.

Kao što je autor svojom prvom knjigom osvijetlio predodžbu o odjevnom inventaru u Sloveniji iz najranijeg mogućeg razdoblja, tako je ovim djelom omogućio uvid u ono vrijeme kada su još u svakodnevnom životu postojale značajne razlike u odijevanju između pojedinih područja Slovenije.

Autor je prikupio svu dostupnu građu i izložio je u 257 jedinica. Tekstove, koji su izvorno pisani na stranom jeziku, preveo je i prema potrebi popratio bilješkama, točnim navodom izvora te svih kasnijih objavljivanja. U prvom dijelu knjige (182 jedinice) građa je raspoređena veoma pregledno po pokrajinama, odnosno užim regijama i lokalitetima, unutar kojih se niže kronološkim redom. U drugom dijelu (76 jedinica) podaci se odnose na neke pojedinačne dijelove odjeće, na nošnju u izvanrednim prigodama, na odijevanje djece kao i na pojave koje su u to vrijeme novost.

Tako sustavno i pregledno iznesena građa omogućuje ne samo da se dođe do podataka o vanjskom izgledu puka u navedenom razdoblju nego i da se prate promjene što su nastajale u slici njegova odijevanja. Osim toga, kao što je i sam autor istakao u veoma zgušnjutom i sadržajnom predgovoru, "obilje opisa bez sumnje će moći poslužiti i nizu posebnih istraživanja: regionalnom istraživanju kulture odijevanja, istraživanju pojedinih odjevnih elemenata seljačkog stanovništva, gospodarskih osnova kulture odijevanja na selu, itd".

Željeli bismo naglasiti da ovako sustavno priređene i objavljene građe do sada u nas nije bilo, pa je ovo djelo prvi doprinos takav na području proučavanja odjeće i materijalne kulture uopće. Zato s razumljivim nestrpljenjem očekujemo preostalu građu koju autor u predgovoru najavljuje.

Nakon što gradivo bude cjelokupno objavljeno, bio bi poželjan predmetni registar, kako bi se olakšala upotreba podataka.

Listajući s velikim zanimanjem stranice ove knjige, zaželjela sam da ona na slične pothvate potakne stručnjake i izvan Slovenije. Samo će pomoću ovakvih djela moći nastajati cjelovite rasprave i prikazi o tradiciji odijevanja ili o određenim pojavama u okviru te tradicije. Ova knjiga dr. Angelosa Baša bit će veoma koristan priručnik svakome tko se prihvaća rada na istraživanju narodnog odjavnog inventara Slovenije i susjednih područja.

JELKA RADAUŠ-RIBARIĆ